

ВОЛОДИМИР СИРОТЕНКО

ЗМАГАННЯ

(ПОЕЗІЇ)

Наш Держ. У. В.

1224

ВОЛОДИМИР СИРОТЕНКО.

ЗМАГАННЯ

(ПОЕЗІЇ.)

*Коштом і заходом Просвітно-Драматичного
Товариства Української Молодіжи
в Бостон, Масс.*

ВИДАВНИЦТВО "МОЛОТ".

Нью Йорк, Н. Й.

1924.

З друкарні "Робітник".

30 St. Marks Place, New York, N. Y.

Валодимир Сероменко.

РОБІТНИК.

Робітник!... Це слово малює в уяві
Фабричні будинки і ліс димарів,
І шахти глибокі в підземній темряві,
І тяжку в них працю для ситих панів.

При слові таким причувається всюди,
Як людське життя по всім світі кипить,
Як піт проливають робітничі люде
На те лиш, щоб вічно в півголоді жить...

Це слово пригадує пишні палати,
Збудовані тяжким народним трудом,
Щоб вічно нероб у них міг тирувати
І сити свої розставляти кругом.

Це слово пригадує гори на складах
Продуктів, замкнута на панський замок,
Щоб трутні ходили в найкращих нарядах,
Щоб лежні про нужду не мали й думок.

Робітник!... Це слово малює трущоби,
Набиті народом працюючим скрізь,
Де нужда царює і тяжкі хвороби,
Де повно і горя, і муки, і сліз...

Це слово пригадує всі забобони,
Які усмоктались у душі рабів,
При слові таким причуваються дзвони
І брехні безвстидні лукавих пошів.

Це слово пригадує людські кайдани,
Як кріпість тюремна дверима скрипить,
Як нарід катують кроваві тирани,
Щоб кров по всім світі робітничу пить.

Робітник!... І серце трепечеться в грудях
При думі, що свідомість та вже росте
У чесних, зі сну вже пробуджених людях,
Що знищить неволю і слід замете.

При слові цім видно той гордо піднятий
Червоний прапор в пролетарських руках
І чути, як грімко бунтар той завзятий
Зове нас ступати на визвольний шлях!

1922 р.

БОГАТІЯ, ПУЗАТІЯ ЛЮДИНИ.

Богата, пузата людино!
Ти ситую маєш утробу
І вбогому сівши на спину,
Ти гнобиш його, як худобу.

Ти піт з нього гониш кровавий
І ссеш, як вампир, його силу...
Скільки для грошей і слави
Людей ти загнав у могилу!

Людьми наповнив ти фабрики,
Підземні шахти глибокі, —
На оргії п'яні, дикі
Ти тратиш робітничі соки.

Тобою придумані тюрми,
Казарми, батіг і шафоти...
Ти ворог свободної думи,
Противник протесту голоти.

Ти цар темноти і злодійства,
Гонитель ти правди й науки,
Вожак гріховодного вбійства,
Причинник руїн і розпуки.

Ти чванишся золотом всюди,
Здобути чужими руками,
І мрієш, щоб бідні люде
Повіки зістались рабами.

Ти пишеш кроваві закони...
На трупах, тобою убитих,
На муках, на сльозах пролитих
Будуєш свої міліони.

Як гордо ти голову носиш,
Яка в душі твоїй пиха!

Неначе ти користь приносиш
І чесно живеш, без гріха;

Немов піднебесні гори,
Пустиню безлюдну і дику,
І воздух, і ріки, і море
Ти сам покоров чоловіку.

Ти-ж більше ні що, як завада,
Як трутень, червак і лінох.
Твоя беззаконная влада
Твій гордий піддержує дух.

Гордуй! Але воля народна
Росте і росте в великана.
Ослабне рука гріхородна
Проклятого, ситого пана.

Зрівняються мирні люде
На вольній, широкій землі;
Кровавого поту не буде
На знужденім рабськiм чолі.

Усі будуть жить, працювати,
Не буде тоді дармоїда,
І буде, як рідного брата,
Сусід поважати сусіда.

ТЕРНОВИЙ ВІНОК.

Чю не увінчує голову сумную,
Голову смілих думок,
Голову чесную, голову умную,
Що проклинає подію безумную, —
Страшний терновий вінок?

Раб його носить, герой завойований,
Той, хто вбивать перестав,
Той, хто в кайдани за правду закований,
Той, хто любовію був очарований,
Хто ще душі не продав.

Сумно на серці стає наболілому,
Очі аж сплнуть в сльозах,
Що чоловіку, на зраду не вмілому,
Генію доброму, тихому, милому
Тільки терновий є шлях.

Криють чоло наше рани болючі...
Кріпкий терновий вінок.
Годі-ж бо, маючи думи пекучі,
Сіяти сльози на шляхи колючі,
Ждучи весняних квіток.

О, вже пора будь на подвиги смілими,
Встать зпід лихої ноги!...
Бо із серцями закаменілими,
З душами злими і опімілими
Терні плетуть вороги...

ПОЕТ.

Блідий, неначе з хреста знятий,
В півмраці сумно за столом
Сидить поет в углі кімнати,
Скрипить без віддиху пером.

Нудьгою й горем він прибитий.
Паперу купа перед ним.
Мороз тріщить, але ogrіти
Хатину тую нема чим.

Вікно замерало... Свічка гасне...
Знадвору дує вітер в двері...
А він життя людей нещасне
На своїм списує папері.

Мережить вірши — виливає
Народні сльози і любов, —
То в них про вільність він співає,
То тяжко в них він плаче знов.

Устав, щоб сльози осушились.
Закашлявсь, бідний...Знову сів...
Перо скрипить, і знов вродились
Слова горячі — сумний спів.

А в грудях біль, і серце хворе,
Спадають сили молоді;
Вже скоро хворість його зборс,
І прийде смерть — кінець біді.

Його вже скоро поховають,
І між людьми настане сум...
Його вже скоро всі пізнають,
Яко творця народних дум.

І дорогим він тоді буде.
Полине слава, немов грім,
І уберуть земельку люде
Квітками пишними над ним.

І другий вже поет прибитий
Нудьгою, горем, і в сльозах
В холодній хаті сумовитій
Про те розкаже нам в піснях.

1917 р.

В НАШ ВІК.

В горі —
Глибінь, глибінь!
На землях-зорях сонця світ
І ночі тінь.
А літаки шумлять, гудуть
Кругом, кругом!
Слідить за зорами з верши
Великий астроном.
У воздуху бреньять, несуться
Звуки, звуки!

О, люде, люде, мудрі-ж ви
Сини науки!

В низу —
Рабів, рабів!
Тут плач, і кров, і без дна мук,
І пир панів.
Грабіж... Терор... обман-туман...
Попи, попи!
О, люде, люде темні-ж ви,
Глухі, сліпі!

ДІВЧИНА МІСТА.

Шістьнадцять минуло вже літ,
Як в тісній і вохкій пивниці,
Де лазять жуки і блощиці,
Родилась ти, бідна, на світ.

Без мами ти виросла там,
Бо мити робила в панів...
І "щастя" дитинячих днів
Минуло з плачем пополам.

Не знала ти ласки, утіх,
Росла серед воні і бруду,
У морю всілякого люду,
Привикла до всього, до всіх...

Ще голос твій дитський брелів
На улицах тісних і парних,
Як ти вже багато негарних,
Безвстидних начулася слів...

Ще навіть були не розвиті
Твої малокровні груди,
Як праці шукала ти всюди
У цьому проклятому світі.

Коли десь у пана, дівчино,
Могла ти роботу знайти,
Тоді всі нероби-кати
Тебе зачіпали неспинно...

Тепер ти напудрена "панна",
А щоки від фарби червоні.
Ти й далі живеш серед воні
Де лазить паскуда погана.

Ти маєш мізерну з мізерних
Заплату за труд свій від пана.
Яка від панів є пошана,
То бридко згадати, мерзених...

Тобі не хватає заплати
На пудри, на фарби, на Іжу.
За що ти купуєш одержу,
То краще про те не питати...

РАНОК.

Скінчилась ніч спочину
Для втомлених рабів,
Вже час для них наспів,
Щоб гнути свою спину,

Горить зоря в тумані,
Видніє на дворі;
Нещасні вуждарі
Взяли одежі рвані.

Гудуть гудки фабричні,
До праці йдуть раби,
І сплять ще без журби
Гнобителі їх вічні.

Іще у сні неробів
Гучні шумлять балі,
А піт вже на чолі
В убогих чорноробів...

Гремлять, гудуть машини,
Усюди дим і пар;
Нещасний пролетар
Не розгинає спини.

Піднялось сонце в гору,
Освічує гаї,
А п'яні гультаї
Устануть ще не скоро.

На них, неначе мули,
Працюють бідаки...
Гей, пани-п'явки,
Навіки-б ви заснули!

БЕЗРОБИТТЯ.

Серед тісної кімнати
Із голодними дітьми
Сидить бідна хора мати,
Тихо плаче у п'їтми.
— Цитьте, діти! — Мовить мати,
Втерши сльози на очах.
Її одіж — самі лати —
Пожовтіла на плечах. —
— Мамо, їсти, їсти дайте! —
Просять діти молока...
Мовчїть, діти! Виглядайте
Свого батька, бідака.
Діти плачуть: — Тату, тату!
Де ти довго забаривсь?
Входить батько у кімнату,
На порозі зупинивсь.
— Нема праці! — Сумовито
Сказав жінці чоловік.
— Чом же тебе не добито,
Чом не згинув ти навік?
— Мене ласш? Чим я винен?

Чи-ж панів я не благав?...
Що-ж робити я повинен,
Коли сили не продав?
Глянь на мене: як побили!...
Безробітня пора...
За багато наробили
Ми усякого добра.
— Горе, горе!... — жінка встала,
Рве волосся на собі:
— Дітям їсти не давала...
Не варила і тобі...
Плачуть діти, мати мліє...
Блідий батько ледви сів...
У очах його темніє...
Нема мови, нема слів...

ШКОЛА.

Ревла на дворі заверюха,
Стояла зимова пора.
В хатині вбогій верещала
В кутку голодна дівтора.
А батько їх, поклавши тихо
Перед іконами поклін,
Горщок поставив серед хати
На пів розломаний ослін,
Тай каже старшому він сину,

Узявши в руки патика:
— “Від нині хочу я зробити
З тебе, мій сину, знатока...
Присядь лише коло ослона,
Дивися щільно на горщок,
А я тобі там нарисую
На перший раз такий кручок”..
І, взявши крейду в свої руки,
Він начертав відразу “Аз”.
І старший син почав виводить
Другий кручок такий якраз.
І різні, різні стали потім
Кручки виходить на горшку.
А меньший син на те дивився,
Сидів тихесенько в кутку
І нишком бережно виводив
Побачив батько й каже: — “Дивно
Рисунок з брата на стіні.
На те дивитися мені!
Чи-ж це, дитино, ти зробило
Отцей рисуночок само?
Чи будеш раде, як тебе ми
В малярську школу віддамо?”
Тай нагадав татусь, що марно
Свого він сина похвалив:
Не мавши й хліба тій дитині,
Він сумно голову схилив....

ЗИМА НАСТУПАЄ.

Зима наступає,
Спекулянт радіє,
Руки потирає,
Про бариші мріє.

Роздує він ціни,
Які забажає,
І золота гори
З людей назбирає.

Балі та бенкети
Він буде справляти,
Безжурно і сито
Він буде гуляти.

Зима наступає
Робітник сумує —
Зима йому холод
І голод віщує.

Чим він прогодує
І як він оگریє
Сем'ю свою бідну,
Як снігом повіє?

Робітнику вбогий!
Не падай ти духом, —
Розбий ти недолю
Сталевим обухом!

БУДУЮТЬ ДІМ.

Тріщать, дзвінить — це дім будують,
Машини сильніі парують.

А скільки рветься там тих

Рабів-робітників простих!

Той прекче, камень товчучи,

Той стогне, цеглу несучи,

Той кує сталь, той струже ліс,

А той під землю аж заліз

І там копається, як жук.

Потрібно всюди кріпких рук, —

Не легку працю дали їм!

За те росте розкішний дім.

А де-ж ті люде всі живуть,

Що тяжко так працюють тут?

Чи є у них такі кімнати,

Яких навчились будувати?

• Вони живуть в домах гниючих,

Годують в них блощиць вонючих, —

По три, по п'ять в одній кімнаті

На брудних ліжках мусять спати.

А це-ж вони той дім будують,

Вони той дім отак пильнують,

А хто в тім домі буде жити?

Гультяй-богач і його діти.

ПРАЦЯ.

З неба блакитного
Сонце пече.
Працюють робітники,
Піт з них тече.
Не вмите їх тіло,
Їх одіж брудна, —
Тяжкої праці
Картина сумна.
Гуркочуть машини,
Робота кипить;
Не можна спочити,
Доглядач не спить.
Скриплять на колесах
Широкі паси;
Не скоро минають
Роботи часи.
З повітрям мішається
Порх і дим, —
Не мають робітники
Дихати чим.
І каменем дума
На серці лежить:
Чом віку не можна
Їм легше прожити?
А там десь далеко
Від праці і мук
Живе розкошув
Їх ситий навул.
То в чистих хоромях.

То в пишних садах,
Не знає він спеки
І вільний, як птах.
Морську прохолоду
І зеркала рік
Вживає без праці
Один чоловік.

1917 р.

НІЧЕНЬКА МАЯ.

Поле широке й село одиноке
(жугала ніченька мая;
В гаю високім і в яру глибокім
Тіпа воцарилась німая.
Лиш часом по волі щось шепче тополі,
Прокинувшись, вітер пахучий
Тай тихне в долині, мов сонна дитина,
Де верби схилились плакучі.
Все утомилося, млою покритося
І задрімавши, мовчить.
Огнями іскристими, мов сребристими,
Небо навкруг миготить.
Мов думу гадаючи, світ озираючи,
Місячок праведний сяє.
І невимовною пісню любовною
Чуткеє серце співає.

1917 р.

ЗАХІД СОНЦЯ.

Сонце червоне,
Йдучи спочивати,
Розбризкало фарбу
На поле і хати.
І горбик залився
Огнем золотим
І гай і тополі
І верби під ним.
І довгі тини
Від дерева скрізь
Чорними стяжками
Впали у низ.
І сосни й берези
І кріпкі дуби
Покірно схиляють
Червоні чуби.
У річці прозорій
Вода миготить;
Утомлена чайка
До дому летить;
Квакчуть без віддиху
Жаби в ставу.
Сховався жайворонок
В високу траву,
І стало темніти
В дрімучім лісу,
Ховаючи пишную
Денну красу.

ВЕСНА.

Пролетарі,
Весна вже на дворі!
Природа вся росте, живе,
В свої обійми всіх зове
Під цей веселий час;
Усе всміхається весні,
Настали ясні щастя дні,
Та не для вас....

Пролетарі,
Як тепло на дворі!
Сонце з неба землю гріє,
Тихо теплий вітер віє,
Шепче щось квіткам;
Цвіти в садах, довкола хат
Дарують чистий аромат,
Лише не вам...

Пролетарі,
Як люблю на дворі!
Шумлять, плывуть прозорі води,
Пишається в красі природи
Увесь широкий світ;
Що краще днів цих золотих?
Це — рай земний, та не для тих,
Що проливають піт...

ПАНСЬКА ПІСНЯ.

Ми любимо Україну,
Свою невьку...
Коли люде там бідують
Помаленьку.

Ми бажаєм своїм людям
Щастя й долі...
Лише не тим, що працюють
В чистім полі.

Ми хочемо Україну
Визволяти...
Хочем кріше в свої руки
Ї взяти.

Нам дорогі, серцю милі
Села рідні...
Коли в селах живуть всюди
Люде бідні.

Ми любимо кохатися
По садочках,
Підслухувать рідну пісню...
У шиночках.

Яка пишна укра нська
Вся природа!...
Коли вона не належить
До народа.

Коли з лугів, садів і нив
Плодовитих, —
Усе добро до нас іде,
Панів ситих.

1919 р.

СТАРАЙМОСЯ.

Як хочем ми, щоб всюди зеленіли
Сади, степи і ниви дорогі,
Стараймося, щоб були вони цілі,
Щоб їх топтать не сміли вороги.

Як хочем ми, щоб люде, немов браття,
Жили без мук і кривди злих подій,
Стараймося усунути прокляття
І новий лад створити для людей.

Як хочем ми, щоб серце чоловіка
Не в'януло, занедбане в журбі,
Стараймося, щоб сирота й каліка
Знайшов від нужд убіжище собі.

Як хочем ми не класти в домовину
Своїх думок, свого почуття,
Стараймося, щоб ґеній наш не гинув,
Щоб шлях йому відкрити до життя.

Як хочем ми, щоб нарід був великий,
Щоби добро посіяти кругом,
Стараймося, щоб кождий був не дикий,
Щоб сильний був і тілом і умом.

1918 р.

СЛАВА УСІМ СВІТОЧАМ!

Вічні носителі думи печальної!
Ви жевете для людей,
Кличете всіх до любови загальної,
Згоди і чести і праці лояльної
І до великих подій.
Де ви посіяли думоньку новую,
Там починало світать:
Нарід спиняв свою вдачу бідовую
І, вашу пісню почувши чудовую,
Духом почав оживать.
Скільки то праці вложили ви сильної,
Поки сповнилося те,
Що у печери товпи божевільної,
В відра бездонні темряви могильної
Влилося світло святе!
Здавна боролися ви, невтомимі,
За панування людські,
Й вічно ви були за правду гопимі,
Голодом, нуждою вічно томимі,
Поки зложили кістки.

Честь всім, убитим за думоньки вільні,
Слава живим світочам!
Скоро вже встануть народи всеяльні,
Краї цвистя-муть, всі щастем обильні, —
Плакати годі очам!

1917 р.

СИНОВІ.

(Присвячую новонародженому синові Володимирови).

Синочку мій, маленьке немовлятко!
Ти спиш тепер закутане в теплі
З усмішкою... Щасливе ти, дитятко...
Не знаєш ти ще грішної землі.

• А батько твій, нагнувшись над тобою
І думоньку гадаючи сумну,
Зажурено хитає головою,
Завидує твому тихому сну.

Синочку мій! Рости собі й кріпися
І жилами, і духом і умом;
За долю кращую борися і борися,
Всесвітящий огонь креси кругом.

І гордо стань по стороні народній,
По стороні пригноблених рабів,
Служи тому, хто голий і голодний,
Зови його у бій проти катів!

1917 р.

З ДУМОК.

Ліси не можуть зеленіть,
Не можуть весело шуміть,
В них жить не буде літній птах,
Поки вони в снігах.

Не може вирости трава
І хвилюватись, мов жива,
Покривши пишно всі луки,
Поки лежать сніги.

Не можуть бідні наймити
Щасливо жити, як брати,
Не будуть вольними вони,
Поки в них є пани.

Ніхто свободи їм не дасть,
Поки чужа над ними власть,
Поки того, хто їх скубе,
Не кинуть від себе.

1920 р.

ВІЙНА.

Давно вже гармати ревуть не вмовкаючи,
Люде скаженно воюють,
Труючи, ріжучи, бючи, рубаючи,
Морем горячую кров проливаючи,
Палять добро та руйнують.

Скільки могил уже є там насипаних,
Скільки там муки є скрізь,
Скільки є шибениць, кровю насичених,
Скільки сердець розірвалось скалічених
Серед бідноти і сліз!

А решта, про тії події читаючи,
Ділиться на патріоти:
Гибелі ворогу в бога благаючи,
Правду, братерство і честь забуваючи,
Битись набралась охоти...

Той же, що слать до різні йому пікого,
Хитро із того глузує
Та з пожарища такого великого,
З теплої крові народу півдикого
Лиш мільйони рахує.

Ганьбить та клене всюди нація націю,
Стяг піднімаючи вгору,
А нужда робочих, пригноблених працею,
Всіх, хто викрикує другим нотацію,
Бе, як щенят, без розбору.

О, народе вбогий! Чим пан твій лукавий,
Тобі затуманив мозки?
На віщо шукаєш поганої слави,
Борешся й гилеш в калюжі кровавій
Завітам своїм навпаки?

Коли-ж ти досягнеш свого домагання,
Своєї святої зірниці?

Коли відпочинеш від сліз і страждань,
Конець коли буде німого вмрання
За злі світові одипиці?

1916 р.

НАЩО ВІЙНА?

Ростуть з людей вонючі купи гною,
Гасає смерть і пошести і глум.
Нема кінця нечуваному бою,
Лиш сила є страшних, болючих дум...
В війні такій не регочить, а плаче, —
Пора давно вже очи вам відкрить.
Дивіться всі, лякайтеся і бачте,
Як вся земля хоруг і горить.
Там чоловік, ні в чому неповинний,
Що заробляв, працюючи, хлібець,
Увесь в крові, роздертий, блідо-синий
Повис на дрот і вже давно мертвець.
А тут вдова з діточками малими
Нужді великій ради не дає
І, стид забувши, голодом гонима,
На улицях вже тіло продає.
А ось дівча, що тільки наливалося,
Як ягода, почувши смерти страх,
Злодію все за гріш воно віддалось
На маминих заплаканих очах...
Старий дідусь за щось діждався карі —

Із голоду, як пес який, помер:
Сини в бою, дочок взяли гусари,
А по старій давно сльозу утер.
Кругом пальба... Гармати виривають
Куски землі, і зразу в ямі тій
Клекоче кров і трупи догнивають,
А по ночах лиш чути вовчий вій.
І над людьми давно і дні і ночі
Висить в диму кровавая петля...
Вставайте-ж всі, відкрийте свої очі :
Нащо віна? Защо горять земля?!

1916 р.

Є ВІРА ЩЕ...

Була зима, і снігу кучугури,
Прикривши все, лежали на дворі,
Не чуть було там сміху дітвори,
Садки були холодні і понурі.
Від холоду тоді усе тремтіло,
І люта хуртовина ревла.
Ховалося, шукаючи тепла,
Усе тоді, що тільки жить хотіло.
Прийшла весна, і вся земля радіє,
А сонечко весняне пригріва,
Природа вся під сонцем ожива;
Де сніг лежав — трава там зеленіє.
Вже й паросток дебелий виростає
Зпід кожного зівялого сучка...

І алик звірів і тихого жучка
Весна свята собою утішає.
Лиш люде ще не вмiють їй радiти...
То не для них весна ця кольориста,
Весна богата, весна пречиста,
Насаджує пахучі, пишні квіти.
В людей зима... Вони весни не знають,
Купаючись без віддиху в крові, —
Їм золото одно лиш в голові
І лиш його вони з ножем шукають.
Але колись весна й для них настане,
Втіче й від них безумная зима...
Невже-ж таки любови в них нема,
А на умі одно лиш зло погане?
Є віра ще, що згине темна сила,
Що згинуть скрізь ненависні пани
Що діждемось веселих днів весни
Й тоді для всіх весна та буде мила...

МОГИЛИ.

Скрізь могили в чистім полі
Бовваніють,
В тих могилах молоді
Кости тліють.
Ще так свіжі ті могили
Сумовиті!
Ще й травою-моравою
Не покриті.
Їх не мало насипано, —

Ох, не мало!...
Ще ніколи стільки могил
Не було.
Не Іроди й кровопійці
В них зариті, —
А робітники убогі,
Працьовиті.
Не за волю кров невинна
Текла всюди,
Не за правду помирали
Чесні люде.
А за деспотів безвстидних
І лукаих,
За гнобителів, розбійників
Кровавих.
Не забудуть вбогі люде
Сліз пекучих
Свого горя, своїх болів
Невсипучих.
Ті могили, що у полі
Стоять сумно,
Научають робітників
Жити розумно:
З долею жорстокою
Не миритись
І ворогам віковичним
Не коритись;
Здобувати свою правду
Свою силу,
Боронити свою волю,
Волю милу.

МАТИ.

Нічого сердечній не снилось,
Бо цілую нічку не спала...
Як сина свого провозжала,
То серденько кровю облилось.

Це тая нещасная мати,
Котрій лиш ридати й ридати.

Богато людей тоді було;
Вона-ж на чужих не дивилась, —
Як чайка налякана вилась,
А серце недоленьку чуло.

Здавалось, що свою дитину
Вже клала вона в домовину.

Прощалась, до серця тулила,
Вчіпилась і міцно держала
І чуда якогось бажала,
Аж поки упала й зімліла...

І більш вже не бачила сина...
Настала лихая година.

А був високий, вродливий,
Крутив свого чорного вуса;
І думала бідна матуся,
Що вік його буде щасливий.

Тепер же вона в самотині
Ридає в холодній хатині.

І хорая, хорая стала...
А очі глибоко запали, —
Продали надії, пропали!...
Не чути, що-б більше й ридала.

Богато ночий вже не спала
І доброї вісточки ждала.

Молитися богу почали...
А вістку почувши в журбі,
Не скоро вона уявила собі, —
Мовчала, мовчала й мовчала.

А далі, зирнувши довкола,
Умерла вона й захолола...

1917 р.

ОЙ ВСТАВАЙТЕ, ЛЮДЕ ВБОГІ!

Війна збіже забирає,
Людей вбогих обдирає,
Тому золото приносить,
Тому лихо — хай голосить,
І питають бідні люде,
Що ще далі з ними буде?
Голод в очі зазирає...
Війна збіже забирає.

Панська, люде, в тім вина,
Що лютує скрізь війна,
Що грабують від вас їжу,
Що латаєте одежу,
Кров повинні проливати,
Своє щастя руйнувати,
Всю отруту п'ють до дна...
Панська, люде, в тім вина.

Люде вбогі, як ви жили?
Пани всюди вас дурили,
Пани в пута вас кували,
Ви-ж не їли і не спали.
Тяжко-важко працювали,
І все панам віддавали
Лиш за те, аби вас били...
Люде вбогі, як ви жили?

Скрізь плодилися парі,
Всі безжалісні звірі
А ви там, де працювали,
Пристановища не мали.
Пани жерли на бенкетах,
Пани їздили в каретах,
А ви гризли сухарі...
Скрізь плодилися парі

Ой вставийте люде вбогі!
Йдіть на пишній чертоги,
Не вбивайте свого брата
В оборону свого ката,

Поламайте царські трони,
Попаліте злі закони,
Скиньте ворога під ноги...
Ой вставайте, люде вбогі!

1917 р.

ЗНАЙ, РОБІТНИКУ.

Знай, робітнику голодний, неодітий:
Під гнетом капіталу деб ти не робив,
Тебе гнобив і гнобить ворог ситий,
Як всіх рабів.

Знай, робітнику обдурений, нещасний:
Тебе пільнують скрізь, щоби ти темний був,
Щоб віддавав ти труд панам свій власний
І спину гнув.

Знай, робітнику: серед краси природи
Будуеш ти розкішні дворці,
Щоб жили в них ледачі верховоди,
Пани, кушці.

Знай, робітнику: на те тебе учили
Молитися богам, яких ніхто не знав,
Щоб ти терпів всі болі до могили
І не стогнав.

Знай, робітнику: в закутині сумній
Муруєш кріпость ти проклятої тюрми,
Щоби борці за волю гнили в ній
Серед п'тьми.

Зай, робітнику, що всі йдуть проти тебе,
Почавши від панів, кінчаючи попом,
Щоб їх живив ти всіх, забувши себе,
Своїм горбом.

Знай, робітнику: щоб ворога пізнати,
Щоб виплутать себе із павутини,
Ти мусиш думати, ти мусиш правду знати
Що днини.

Знай, робітнику, невольнику могутній,
Що жде вже скрізь відважна боротьба
За щастя всіх, за новий лад майбутній
Тебе, рада.

1920 р.

ЧОГО ЧЕКАТЬ?

Чого чекать? Великі скрізь руїни...
Це плід страшний пановання царів.
Життя повстать не може без дубини
В сильних руках усіх пролетарів.

Чого чекать? У що ще вірить може
Обкрадений панами пролетар?
Ніхто йому піднятись не допоможе,
Поки він сам не скине свій тягар.

Даремно грить в душі на відбудову
Усіх руїн сподіванки дурні:
Цей лад панів-гнобителів ізнову
Зруйнує все в слідуючій війні.

Чого чекать? Від панського правління
Нема що ждять, крім гнету вампирів,
Крім вічного рабського животіння
Під батогом царуючих звірів.

Чого чекать? Кінця нема терпінням,
Поки катів рука гуляє скрізь,
Щоби лишить і нашим поколінням
Нашу нужду і наше море сліз.

Чого чекать? Гнобителям народним
Кайдани й далі хочеться кувать;
Нема життя робітникам голодним.

Чого чекать?

ДО УБОГИХ ЛЮДЕЙ.

Гей ви, усі неможні,
Що працюєте тяжко у полі!
Ви живете голодні і голі,
Коли всього вродилось доволі,
Коли всі шпихлярі не порожні.

Чи ви знаєте відповідь ясну,
Чому терпите долю нещасну?

Гей ви, усі працювिति,
Що працюєте скрізь по містах!
Ви постійно у своїх очах
Перед злиднями маєте страх,
Коли склади товаром набиті.

Чи ви знаєте відповідь вірну,
Чому терпите нужду безмірну?

Гей ви, нещасні вояки,
За гнобителів лютих борці!
Вас тримають у своїй руці
Чужоїди, банкирі, купці
Без найменшої навіть подяки...

Чи ви знаєте, що ви робили,
За кого стільки крови пролили?

Гей, усі люде убогі!
Ви не маєте жадного права,
Вас визискує кліка кровава,
Придавлює з ліва і з права
І вічно вас хилить під ноги.

Чи ви знаєте хто вас катує?
Хто на вас усі муки готує?

Ви страдали багато віків...
Чи не час розігнути вам спину
І узяти могучу дубину,
Щоб очистити свою країну
Від проклятих усіх павуків?

Бо коли є усі лиходії
На добро ви не майте надії.

1920 р.

ЗАЗИВ.

Чом ми, робітники працею змучені,
Й досі не всі в одну армію злучені,
В армію рівних братів?
Чом ще не всі ми ярмо своє скинули?
Чи ще не досить ми падали й гинули,
Йдучи по стежці катів?

Хто нас, робітників вічно бідуючих,
Вічно працюючих, вічно горюючих, —
Хто і коли нас любив?
Хто з ворогів наших, все пожираючих,
Вічно пируючих, вічно гуляючих,
Нашої крові не пив?

Час і пора нам за розум всім взятися,
Час і пора в одну силу єднатися, —
Досить байдужних терпів!...
Хай більш не буде стражданья народного,
Хай від старого життя гріховодного
Щезне ненавистна тіль!

Хай усі люде на світі погодяться, —
Хай наші діти рабами не родяться
Так, як родилися ми;
Хай на землі нашій, кровю насиченій,
Більш не кульгає робітник скалічений
Серед неволі і тьми!

Хай більш не можуть всі наші гнобителі,
Волі, братерства і правди гонителі,
Ще нас під себе корить...
В нас, а не в деспотів наших годованих,
В нас, тільки в нас, в одну силу згуртованих,
Факель свободи горить!...

МИ ХОЧЕМО ЖИТИ.

Ми хочемо жити,
Безмежно любити
І щастя і право народне.
Не хочем ми знати
Про злидні прокляті,
Про знущання явні,
Про війни безславні.
Про царство неволі холодне.

Ми хочемо бути
Без тої отрути,
Що робить з людини гадюку;
Нам тяжко дивитись,
Як кров може литись,
Як стогнуть усюди
Катовані люде,
Як терплять пекельную муку.

Ми хочемо того
Повстання святого,
Що рве віковічні кайдани,
Щоб бачить: конає
Злодійство безкрає,
Робітники бідні
Стали свободні, —
Загоїлись тяжкії рани.

Ми бачити хочем,
Як людям робочим

Всміхається промінь братерства;
Як мирно усюди
Живуть усі люде —
Без сліз і насильства,
Без дикого вбійства,
Без жадного зла й шкуродерства.

Ми хочемо жити,
Добру лиш служити
І душу носити огріту;
Ми хочем без болю
Співати про волю,
Щоб в царстві любови
Ті співи чудові
Носились по цілому світу.

1919 р.

МИ ПОЖЕРТВУЄМ СОБОЮ.

Ті, що істину карають,
Людей вбогих обдирають,
Себе тільки поважають, —
Чести й совісти не мають.
І ніколи, вбогі люди,
Для вас милости не буде,
Поки власть безмежну мають
Ті, що істину карають.

Довго, довго ми страждали, —
Волі, правди, щастя ждали.
Ми без міри працювали,

Дармоїдів годували, —
Будували їм чертоги
І падали їм під ноги,
За ворога пропадали.
Довго, довго ми страждали.

З давних давен нас катують,
Звіром хижим скрізь лютують
Ті, що кровю душу тішать,
Що найтяжше в світі грішать
І шукають собі слави
В царстві рабства і темряви...
Ті, що тюрми нам готують,
З давних давен нас катують.

Пора очі нам відкрити,
Злу неволю покорити,
Життя нове збудувати.
Досить мовчки бідувати
Могутньому чоловіку, —
Час єдиати міць велику,
Годі спати, годі гнити!
Пора очі нам відкрити.

Ми пожертвуєм собою
Гордо, сміло серед бою
З ворогами всього світа.
Наша кров за них пролита,
Час кровавий пир спинити,
Пора волю боронити!
Для всесвітнього спокою
Ми пожертвуєм собою.

РОБІТНИКИ!

Робітники! Кінчіть свої терпіння,
Позбудьтеся рабського животіння!
Ніхто, крім вас, не скине хижаків,
Ненаситних, кровавих павуків,
Що гноблять вас багато вже віків,
Не маючи найменшого сумління...
Робітники! Кінчіть свої терпіння!

Робітники! Вже досить сліз і муки!
Вас душать скрізь прокляті, ситі дуки;
Безправні ви, неначе ви не люд,
Ви терпите всі пошести і бруд,
Це ваш уділ за ваш надмірний труд
Ви в'янете від нужди і розпуки....
Робітники! Вже досить сліз і муки!

Робітники! Що мають ваші діти?
Які вони голодні, несдіті!
А гляньте ви як ходять паничі,
Як ходять всі ледачі пузачі, —
Це з вас живуть оці богачі,
Що витвір ваш не знають де подіти...
Робітники! Що мають ваші діти?

Робітники! Це-ж ваше все довкола!
Це-ж ваша кляса труднощі борола,
Здобула всі багатства ці природні, —
І це-ж від вас, робітники голодні,

Забрали все гнобителі народні,
Щоб ваша кляса була скрізь півгола...
Робітники! Це-ж ваше все довкола!

Робітники! Так довше быть не може!
В оцій біді ніхто вам не допоможе,
Ніхто, крім вас, не скине з вас кайдан,
Бо вас, рабів, не любить лютий пан, —
Він любить п'яти кров із ваших ран,
Щоб тішити життя своє негоже...
Робітники! Так довше быть не може!

1920 р.

ЯК БИ ВИ ЗНАЛИ...

Як би ви знали, люде щирі,
Як вас грабують скрізь без міри,
Продажні ваші "патріоти",
Лакеї підлої мерзоти,
Як вами скрізь вони торгують
І як вони із вас глузують, —
То ви би їх від себе гнали,
Як би ви знали...

Як ви ви знали, люде бідні,
Які попи усі безвстидні,
Які усі вони нікчемні,
Які в них душі низькі, темні,

Яку вони приносять шкоду
По всій землі всему народу, —
То ви би всіх їх проклинали,
Як би ви знали...

Як би ви знали, люде биті,
Що ви найбільша сила в світі,
Що, взявши все у свої руки,
Не знали-б ви ні сліз, ні муки,
Що всі пани без вас безсильні,
Що ви без них були би вільні, —
То ви би враз усі повстали,
Як би ви знали...

1920 р.

ПАТРІОТ.

Не той патріот свого краю,
Хто рідну кохає природу
І всюди хвалить-вихваляє
Історію свого народу.

Не той патріот свого краю,
Хто рідную мову шанує,
І щира до свого звичаю
Любов в його серці панує.

Не той патріот свого краю,
Хто голосно пісню виводить,
Як пан чужий піт пожирає,
Як парід обірваний ходить.

А той патріот свого краю,
Хто в хвилию повстання бідноти
За нарід до бою вступає
І зводить із ворогом щоти.

Такий патріот свого краю
Не падає в ноги буржую,
А сміло і гордо вмирає
За волю і правду святую.

1919 р.

БОГ.

Нігде не існуючий боже!
Попівство малює тебе,
Коли всіх овечок покірних
Тобою стриже і скубе.

Тебе-ж і не було й немає
У тім недосягненім небі;
Тебе лиш поли нашептали
Для панської й свої потреби.

Скільки то крові пролито
І людям причинено шкоди
За тебе, нездала уяво,
Відколи існують народи!...

Скільки то вложено праці
В будову і твори прикрас
Для тебе, пустая оmano,
Завадо у визвольний час!

Де тільки лиш тінь твоя ляже,
Твій облик мізерний висить,
Там тим чорносотенству віє,
Що світло науки гасить.

Колодою ліг ти гнилою
На визвольнім, тяжкім шляху;
Тебе пригадати не можна
Без болі, огиди й сміху.

Безтільний, бездушний ти, боже,
Ти навіть — не легкий ефір,
А скільки то скрізь через тебе
Повстало безглуздя і вір!...

Великая маса народа
Тобі уклонилась до... "ніг"...
А ти-ж хочби газом явився,
Щоб хоч загорітися міг!

ВЕЛИКАН.

Для тебе, пролетар-великан,
Що будуєш усе на землі
І живеш у великій нужді
З вічним потом на сумнім чолі,

Неможливого в світі нема:
Забажай — і ти цар над усім,
І твій ворг не буде тоді
Над життям ізнущатись твоїм.

Ти-ж усе на землі: без тебе
Не бує культури краса,
Не скриплять ні ваги, ні паси,
Не дзвенить ні пила, ні коса.

Ти усюди — на суші й воді,
Ти заглянув у кождий куток,
Без тебе не живив би людей
Навіть пісного хліба кусок.

Ти творитель життя на землі,
Ти великий могутний творець;
Ти поставиш хатину і хлів
І багатий, розкішний дворець.

Та тебе, великана землі,
Поневолює ворог лихий;
Твоїм потом жиріє вампир,
А ти ходиш голодний, сухий...

Стрепенися, могутний титан,
І, ступивши на визвольний шлях,
Роздави паразіта, — нехай
Не сидить він на твоїх плечах!

1922 р.

БУТИ ШАЛЮЧІЙ БУРІ.

Бути шалючій бурі...
Чуєте — сила гуркоче?
Зірвати збирається мури,
Простору всесвітнього хоче.

Сичать ядовиті змії...
Чуєте — виють звірі?
Не мають кроваві надії
Сховатись у своїй норі.

Упадуть будови підгнилі...
Чуєте скрипи понурі?
Даремні потуги безсилі...
Бути шалючій бурі.

Я ПОВСТАВ.

Від зорі до зорі я трудивсь,
Годував тебе, ситий буржую.
Користаючи працю чужую,
Ти занадто жирів і гордивсь.

А мене нужда гнобила,
Невідступно за мною бродила.

Ти шалено гуляв, веселивсь,
Проливаючи скрізь мою кров,
Та тепер вже тебе я зборов,
Ти під волю мою похиливсь.

Відступаючи геть в далечінь,
Вже щезає страшна твоя тінь.

Я повстав величаво і грізно,
Я могутній і сильний без краю
Я свободи і правди бажаю!
Покорити мене вже за пізно.

Бо я той, хто руйнує і творить
Кого в світі ніхто не покорить.

1919 р.

ПРОТИ ВАС МИ ІДЕМ.

Проти вас ми ідем, кулаки-богачі,
Що живеє так весело й сито,
Що впиваєтесь щастям у день і в ночі,
Що пируєте зиму і літо.

Ми бажаємо всі, щоб культура уся,
Всі здобутки народні великі
І природи уся чарівная краса
Була нашою всюди на віки.

Бо то ми все здобули, невольні раби,
Безупинно прцюючи тяжко,
А ви все, дармоїди, забрали собі...
І нам жити зробилося важко.

Ми не хочемо більш, щоби всі ви, п'явки,
Годувались із нашої праці, —
Щоби голод терпіли ми, всі бідаки,
Щоб ви жили не в своїм палаці.

Ми зруйнуєм ваш лад, диктатуру панів,
Що на крові й обмані існує,
Що визискує скрізь силоміття рабів,
Що давно вже над нами панує.

Через клятий ваш лад усе лихо стає,
Через нього всі муки і сльози...
Він давно вже робітникам жить не дає,
Породжаючи смертні погрози.

Працювати на вас, за вас кров свою лить
Ми не маємо більше охоти;
Наше серце із давна ридає-болить
Через вас, непотрібні істоти!...

Ви не маєте права гулять, пирувать,
Вас земля не повинна носити;
Ви не маєте права не тільки що — брати,
Ви не маєте права — просити!

І без права усе ви забрали собі
З допомогою тюрем, терору...

Ви кроваві в своїй проти нас боротьбі —
І колись і в теперішню пору.

Та не в силі ви духа свободи убити,
Наша сила росте навкруги;
Нас ніхто не примусить кайдани любити,
Не примусить любити батоги.

Проти вас ми і тайно і явно ідем.
І ми скинемо вас, павуки!...
Ми всесвітнє братерство і радість несем
На будучі свободні віки!

1920 р.

ЗРАДНИКАМ.

Ідіть від нас! Не стійте ви між нами.
Ми хочем жить, не хочем бути рабами.
Ви лад панів вихвалювати пнетесь,
Ми знаємо, що ви із нас смієтесь,
І крові нашої ще більше ви нап'єтесь,
Коли би ми і далі йшли за вами,
За нашими страшними ворогами.

Ідіть від нас! Вже вас ми розумієм:
Ви руку тягнете за катом і злодієм.
Не мрійте ви про панські бенькети,
Забудьте ви про дорогі карети,

Не підемо ми до глота в лабеті,
Не звіть ви нас на лихо очевидне,
Щоби життя продовжувати бідне.

Ідіть від нас! Ви зрадники і Юди.
На очі ми не хочемо полуди,
Ми не дамо туманить розум свій,
Ми знаємо хто ворог клясовий
І ми із ним ідемо всі на бій.
Ми без борні не можемо вільно жити,
А ваш дурман нас сердить і смішить.

1920 р.

ПІД ЧАС ПРОЛІТАРСЬКОГО СВЯТА.

Під час пролетарського свята
Хай труситься власть одиниць,
Хай знає вся кліка проклята
Як наша еднається міць.

Хай знають гнобителі ситі,
Розпечені всі лінюхи,
Що люде, бідною прибиті,
Відплатять панам за гріхи.

Під час пролетарського свята —
Дивіться які ми сильні!
Ми свого поборемо ката,
Кайдани пірвем навісні.

Не сплять нас люті тирани,
Наш клич увесь світ потрясе,
Загоїм ми тяжкії рани,
Зруйнуєм, збудуєм усе!

Під час пролетарського свята —
Дрожить, кропийці брудні!
Робітнича сила завзята
Змете вас усіх у борні.

Червона зоря загорілась
І світить на визвольний шлях,
Душа наша жаром оґрілась,
Всі будем ми в своїх рядах.

Під час пролетарського свята
Витаєм ми своїх братів,
Що вміли ярмо своє зняти,
Прогнали насильно катів.

Витаєм зорю ми червону,
Що сяє, палає, мов жар,
Щоби на свою оборону
Повстав всемогучий нуждар.

• 1922 р.

ЖАЛЬ.

Не жаль, коли хочеться тому собаці,
Що зроду не знає ні нужди, ні праці,

Щоб були на світі раби, —
Він над рабами привик панувати,
Він любить їа нарід кайдани кувати,
Бо він є не ворог собі.

Не жаль, коли всі пани сильно лютують, —
Вони тим життя своє сите ратують
І свої страшні бариші;
Пани, здобуваючи золота силу,
Людей міліони загоняють в могилу
Без жадного болю душі.

А жаль, коли той, хто з малої дитини
Не знав і не знає веселої днини, —
Жаль, коли вічний нуждар
Несвідомо йде за своїми панами
І щирому брату своїми-ж руками
Наносить смертельний удар!...

1920 р.

ЗЕМЛЕ НЕНЬКО...

Земле ньєчко, земле ньєчко,
Земле плодови́та!
Ой, чїм ти, земле, потом
Й кровію полита?

Хто мав тебе, благодатню,
Орать, засівати,
Серед праці пісню-мрію
Про тебе співати?
Хто живе до тебе серцем?
З малої дитини
Працював хто в полях твоїх
Аж до домовини?
Хлібороб, селянин тихий,
Син чесної праці.
Ой, від чогож жилось йому
Гірше, ніж собаці?
Чи-ж ти, земле не пишалась
Житом, яриною,
Не мочило тебе небо
Дощем і росою?
Чи-ж не росили копи-стоги
На широких полі,
Не збиралось добра-збіжа
До волі, до волі?
Ой, лилися, земле ненько.
Твої благодаті,
Та все тебе грабували
Гультаї прокляті.
Хлібороба-ж — горе, лихо!
Всюди зпеважали,
Нігде йому сердечному
Місця не давали,
Обсідала його пужда,
Проливав він сльози...

За свободу, честь і правду
Гинув у острозі.
Та не вмерла свята воля:
Запалало всюди
І повстали невільники,
Пригноблені люди.
Піднялася грізна сила,
Сила непохитна
І щезає страшна кривда,
Кривда многолітня.
Земле ненько, земле ненько,
Земле плодовита!
Ти за правду і за волю
Кровію полита.
Будуть тебе, благодатню,
Орать, засівати.
Голоснійше пісню волі
Про тебе співати.
Бо не буде над тобою
Ледачого пана,
Згинуть хижі людоїди,
Потвора погана.
І не буде в світі місця
Для подій негодних,
Поховаєш, земле ненько,
Ворогів народних.
Дике зілля з будяками
Вкриє їх могили,
Не зістанеться і сліду
Від Темної Сили.

ТІСНО НА СВІТІ.

Тісно на світі найми́там жити,
Хочеться волі, розвою;
Хочеться кривду вічну зду́шити,
Хочеться скрізь супокою.

Хочеться свою зміряти силу,
Хочеться пута пірвати,
Хочеться долю злую, не милу
Раз на всі́гда доконати.

Хочеться мати щастя безхмарне,
Хочеться сльози забути
Гей-же,єднайся все, що є гарне,
Щоби кайдани розкути.

Нас не задержить ко́дло мізерне,
Що нас віками гнобило:
Наймицька єдність все переверне,
Зломить усе, що підгнило.

Тісно на світі найми́там жити,
Хочеться волі, розвою.
Гей ви, нуждарства вічного діти,
Ваша дорога — до бою!

СИЛІ МОГУТНІЙ.

Сило могучая, сило великая,
Сило робітниччю рад!
Де тая банда гнобителів дикая,

Що не загине, тобог розбитая,
Без повороту назад?

Сила ти грізная, сила зростаюча
Серед борні і незгод,
Сила свободу любить навчаюча,
Сила, в сем'ю величаву єднача
Горем прибитий народ.

Ти із неволі, з під темного пологу
Йдеш визволяти рабів,
Житть не даєш ти народному ворогу,
В битвах за волю ти жертвуєш дорого —
Трупами щирих братів!

Слава і честь тобі, сило працююча,
Сило будуюча все!
Власть твоя міцная, з лихом воюючи,
Злії закони навіки руйнуючи,
Волю всім людям несе.

1920 р.

ТИ.

Ти знаєш всі робітничі страждання,
Огонь борні в душі Твоїй не згас,
І в час грози народного повстання
Не зрадив Ти нігде повставших мас.

Ти провідник робітничого руху,
Ти перший скрізь за волю в бій ідеш,
Ти в прикрий час не тратиш свого духу
І без страху борців вперед ведеш.

Ти носишся грозою над землею,
Тебе клянуть бездушні гультяї,
Тебе вони окутали брехнею,
Та чисті скрізь всі подвиги твої.

Загинуть скрізь від Тебе чужоїди,
Ти не жахнешся ніяких переїкод,
І доведеш до славної побіди
По всій землі працюючий народ.

Гори-ж, палай, гартуй червону силу,
Нехай дрожать народні кати!
Ти клятий лад затопчеш у могилу,
Спасеш людство один лиш тільки Ти.

1921 р.

НАВЧАЙТЕСЬ, РАБИ!

Навчайтесь, раби,
За своє життя
Боротися скрізь
У своїх панів:

Пани проти вас
У своїй борні
Не здержують свій
Шаліючий гнів.

Вам кажуть пани,
Щоб ви проти них
З оружжям в руках
Не йшли воювать.

А самі беруть
Усе силою,
Щоб на вас усіх
Кайдани кувать.

— Борітеся ви —
Вам кажуть пани
За свої права
Парляментами.

А самі пани
Проти вас ідуть
Із гарматами
Та багнетами.

1920 р.

БУРЯ.

Сердито носилася буря шалена
І грізнеє небо чорніло.

Замовакла в ту пору левада зелена
І поле пуге онімало.

Косар втихомиривсь, сховався чабан,
Затихли плугаторські співи,
І сумним зробився покинений лан,
В журбі хвилювалися ниви...

Страшенно довкола у хмарах кипучих
Щораз миготіло, тріщало...
І бішеним вітром у лісі дрімучім
Високі сосни ломало.

Не здержали гіля сади плодовиці
І бурею їх покрутило;
Пірвало пахучі, пишні квіти
Й зливою руїни їх змило.

Але тая лютая буря минула
І яснее сонечко гріє;
Весна благодати свої розвернула
І трудовник знова радіє.

І знов заіпшались ниви красою,
Ожили пошарпані квіти
І все, потолочене бурею злою,
Знова обновилося, щоб жити.

Отак над Україною буря шаліла,
Україна вмивалась сльозами,
Стогнала від болів, падала й мліла
У тяжкій неволі віками.

Лягали кістьми за панів її діти
На страшному полю без слави...
В'яли і сипались пишні квіти!...
Остались руїни кроваві.

Але стрепенулась поранена мати,
Повстала, розбила темряву,
Заглянула воля в убогії хати
На радість А і на славу.

Як степ віковичний, як спілії ниви
Красуються сонцем огріті,
Отак забувають веселі й щасливі
Труда віковичного діти.

1922 р. -

ДВІ УКРАЇНИ.

Стара Україна — це влада панів,
Це воля безмежна усіх глитаїв,
Це муки робітників, муки селян,
Це вічна неволя і вічний обман.

Таку Україну боронять попи,
Попами обдурені люде сліпі,
Таку Україну боронять паши,
Безличні і подлі усі брехуни.

Нова Україна — це воля людей,
Що скинули ката із своїх плечей,
Що сміло прямують на зустріч хотінь,
Що більше не хочуть народних терпінь.

Таку Україну боронить той люд,
Що хоче позбутись усяких облуд,
Що серце любовю бажає огріть,
Що хоче трудитись і хоче творить.

В старій Україні всі люде-раби
І далі би в'яли в обіймах журби,
У ній би жирили нероби, дуки,
У ній би страждали усі бідаки.

Та марно стараються подлі пани:
Своєї України не вернуть вони,
Не бачить їм більше людського добра, —
Хай гине навіки Вкраїна стара!

У новій Вкраїні не буде біди,
Там щезнуть прокляття людського сліди,
В такій Україні не буде незгод,
Такої Вкраїни бажає народ.

І марно стараються людські кати,
Щоб воля покинула вбогі хати:
Свобідна Вкраїна всі пута пірве, —
Свобідна Вкраїна хай вічно живе!

НОВИЙ РІК.

Де всіх кайдан позбулись пролетарі,
Де бувший раб живе, як чоловік,
Де зникли вже темряви чорні хмари,
Не марно там витають Новий Рік.

Там все іде вперед неспинно, сміло,
Що час, що день, то кращим все стає;
Там скрізь кипить нове велике діло,
Бо на життя в людей там право є.

А за що ви, раби всіх “демократій”,
Цей “Новий Рік” стараєтесь любити?
За те, що й далі жде вас голод клятий,
Що може пан і далі вас гнобить?

Нема у вас ні права, ані волі,
Ви наймити, вас всюди продають;
За працю вашу в фабриці і в полі
Нероби лиш безпечно всі живуть.

Для вас нема нігде Нового Року,
Бо вас кати гнетуть зо всіх боків.
Без роботи за воленьку широку
Не ждїть добра, не ждїть Нових Років.

НА СМЕРТЬ Н. ЛЕНІНА.

Помер борець, учитель пролетарський!
Хиба лиш серце-криця,
Хиба лиш нерви-сталь
Не вимовлять той жаль,
Що судорожить лиця....
Бо це-ж помер — великий вожд бунтарський!

Надмірний сум, глибока людська втрата!
Усі слова безсильні,
Щоб висловити сум,
Прилив болючих дум,
Якими так обильні
Усі закутини, де видна вбога хата.

Нема борця!... Вказавши нам дорогу,
Він відійшов від нас.
Та дух його витає,
Він нас міцніш з'єднає,
Зкує завзяття мас,
Які в боях здобудуть перемогу.

Поставмо-ж пам'ятник відважному герою
У всіх частинах світа
З його стремління-засади:
З робітничої влади,
Здушивши паразита,
Який ще давить нас кровавою п'ятою.

ПРОЛѢТАР.

“Терпи й трудись”! Від вас я чув,
Гнобителі людей.
Наказ той лиш для мене був
І для моїх дітей.
І я трудився кожний час,
Спочину я не мав;
І день і ніч лише для вас
Я піт свій проливав.
Я землю рив, каміння сік,
Желізо я кував;
З нутра землі, з морей і рік
Добро я добував.
А де-ж вопо? Я-ж голови
Не маю де схилить!
Від мене все забрали ви,
Щоб пишно в світі жить.
У вас хорони є в садах,
Не знаєте ви сліз.
В мене-ж мозолі на руках
І свіжі рани скрізь...
З бідою й горем мучусь я
По всіх кутках землі:
Сидить нераз сем'я моя
Без хліба на столі...

“Терпи й молись”! Від вас я чув,
Служителі богів.
І я молився, шню гнув
Під волю ворогів.

Остатний хліб віддав я вам,
Віддав я все, що міг,
І сам покійно, мов богам,
Вкланявсь я вам до ніг.
Щобн могли ви всі жиріть,
Я гнів в обіймах тьми, —
Своїх дітей не міг огріть
Під лютий час зими...
І бачив я страшний обман,
Безглуздя дикий сміх,
Зі всіх сторін, мов гураган,
Носився п'яний гріх.
А де-ж боги, котрим без дум
Молився я в тиші?
Нема богів! То був лиш глум
Над почуттям душі!

“Терпи й корись”! Від вас я чув,
Безсовістні царі.
І той наказ ваш довго гув,
Мов буря на дворі.
І я корився вам без слів...
І часто на полях
Я кров свою невинну лив
В озлоблених боях.
А де-ж то все, що я здобув
Ціною тяжких мук,
Коли німим рабом я був
Кровавих ваших рук?
Ага!... Ви ще збираєтесь
Продовжити грабіж?!
Ви ще фетрить стараєтесь

Братоубійства ніж?!
Так геть же всі ви з моїх плеч,
Бо я народний друг!
Я скину вас! Кровавий меч
Перекою на плуг!
Моє страшне для вас імя:
Я — грізний *Пролетар!*
Не ви, кати, а буду я
На світі бог і цар!
І мій прапор не впаде в низ, —
Це знак святих ідей!
Під цим прапором буде скрізь
Свобода для людей!

1919 р.

БОРЦЯМ.

Великі герої народні,
Гонителі зла непродажні!
Усі ви борці благородні
І подвиги ваші відважні.
Такої країни немає
В руках уярмителей світа,
Де кров ваша чиста, святая
Не була за волю пролита.
Ви сміло усі здобували
Свободи широку дорогу
І ви в боротьбі не вмирили
Без віри в свою перемогу.

Пошану складають вам люде
За ваше геройське терпіння
І вами гордитися буде
Свобідне, нове покоління.

•

Пригноблені жертви обману,
Раби богачів-кулаків!
Щоб власть обезпечить тирану,
Ви мучили всіх бідаків.
Служили ви всі лиходіям,
Карали своїх світочів
На збиток робітничим мріям,
На користь усіх пузачів.
Ви всюди боролись без слави
В кровавих, шкідливих боях,
Вас гнали злодії лукаві
На той всеруйнуючий шлях.
Ви зроду себе не питали
За що людські сльози лились,
Ви лиха того не бажали,
Вас люде забудуть колись...

•

Негідники подлі і низькі,
Прихильники диких катів!
Ви стали до ворога близькі
І зрадили своїх братів.
Ви знали куди ви хилились,
Кому уклонялись до ніг,
І тільки над тим ви трудились,
Щоб раб підійматись не міг...
Його ви кусали, мов гади,
Щоб вишити кров із грудей,

За діло ганебної зради
Вя низші прокляття людей!
Усі ви хотіли у крові
Втопити процючий люд.
Не ждiть ви для себе любови,
Йдучи на робiтничий суд!...

1920 р.

КОМУНІЗМ.

Комунізм — це союз світовий,
Це свобода робітничих днів,
Де не місце борні класовій,
Де не буде голодних рабів.

Це життя не прокляття і сліз
Під пануванням злих одиниць,
Де верхи розкошують, а низ
Своїм мукам не знає границь;

Де без праці ліниві верхи
Пожинають найкращі плоди,
Набираються злої пихи
Перед видом людської бід.

Це життя без проливу крові,
Без грабіжницьких мрій павуків,
Де не хилить ніхто голови
Перед гордим лицем хижаків.

Це не лад, де живуть королі,
Де жиріє купець і банкир,
Де нероби всієї землі
Продовжають ненаситний пир.

Комунізм — це не вічна тюрма,
Де усюди зараза й недуг;
Безробіттям тут місця нема,
І нема над рабами паруг.

В комунізмі немає трущоб,
Ні удушливих, темних кошар,
Де працює, втираючи лоб,
Поневолений раб — пролетар.

Це не лад, при котрому нуждар
Не будує життя свого сам,
Де він мусить що дня, як товар,
Продавати свою силу панам.

Це не лад, де безладдя у всім,
Де стоять понад все — бариші,
Це не лад, що немає у нім
Задоволення людській душі.

Це той лад, де нема самовбійств,
Де немає судів і катів;
Де немає брехень і злодієств
Серед рівних, щасливих братів.

Комунізм — це той лад для людей,
Де дикуство страхне чоловік,

Де буржуї не будуть з дітей
Виробляти моральних калік.

Комунізм — це наука для всіх.
Це найвище культурне життя,
Де народ буде в творах своїх
Вимовляти своє почуття.

Це той лад, де у день і в ночі,
Усміхаючись пишній весні
І у спільнім добрі живучи,
Люде будуть співати пісні.

Це суспільство, де люде-брати
Добровільно сповняють свій труд,
Щоби дні зустрічати золоті,
Щоб не був у них голод і бруд.

Комунізм — це всесвітня сем'я,
Що свій довг чоловічий несе,
До котрої належить земля,
До котрої належить усе.

Ця комуна-сем'я на полях,
На безмежних просторах води,
Усе маючи в своїх руках,
Пожинає найкращі плоди.

Це той лад, де свобідно творить
Буде сильний всесвітній народ,
Що зуміє усе покорить,
Не зустрине ні в чім перешкод.

Комунізм — це народна мета,
До якої все чесне стремить,
Це робітнича мрія свята,
Про котру всюди слава гремить.

Із червоним прапором в руці
За цей лад розпочалась борня;
За цей лад найдорощі борці
Умирають геройськи що дня.

І загине проклятий царизм,
І упаде правління панів, —
Прийде нове життя — комунізм,
Вічне щастя пожаданих днів!

1920 р.

